

การพัฒนารูปแบบ
การจัดการการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน
กับการดูแลผู้สูงอายุ
ให้ได้หมดทั้งประเทศ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

(๙ มิถุนายน ๒๕๖๐)

คุณภาพเด็กและเยาวชนเป็นอนาคตของประเทศ

มีความจำเป็นที่รัฐบาลที่ประเทศไทยจะต้องสามารถจัดการการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนให้ได้อย่างจริงจังทั่วประเทศ

ในขณะที่เด็กรุ่นผู้สูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบสังคมเศรษฐกิจในเมืองไม่สามารถรองรับการดูแลผู้สูงอายุทั้งหมดได้ แต่ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งระดับตำบลสามารถดูแลผู้สูงอายุทุกคนด้วยคุณภาพที่สูงกว่าและต้นทุนที่ต่ำกว่า การดูแลในสถานพยาบาล มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบระบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีให้ได้ทุกคนทั่วประเทศ

๑.

การคิดและทำแบบแยกส่วนไม่นำไปสู่ความสำเร็จ

การพัฒนาทั้งหลายส่วนใหญ่มักไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะมักเอาหน่วยงานหรือเทคนิคเป็นตัวตั้ง ซึ่งเป็นการแยกส่วน อย่างเรื่องพัฒนาเด็กปฐมวัยเรามีความรู้มานานแล้วว่าต้องเลี้ยงดูเด็กอย่างไร เด็กจึงจะเติบโตขึ้นมาเป็นคนดี คนเก่ง เป็นคนมีความสุข แต่ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยก็มักไม่ตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรสิ่งที่เรารู้ว่าดีจะเกิดขึ้นกับเด็กทั้งประเทศ เมื่อไม่ตั้งคำถามเช่นนี้ แม้มีความรู้ว่าจะอะไรดี สิ่งดีนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นกับเด็กทั้งประเทศ

ถ้าต้องการเห็นสิ่งดีเกิดขึ้นทั้งประเทศ จะเอาหน่วยงานเป็นตัวตั้งไม่ได้ ต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งเพราะพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศ แต่หน่วยงานนั้นแยกส่วนเป็นเรื่องๆ หรือเป็นส่วนๆ

สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยง

เช่น เรื่องเด็กก็เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ถ้าพ่อแม่ยากจนเกินไป พ่อแม่กินไม่พอใช้ไม่มีเวลาเลี้ยงลูก การเลี้ยงลูกจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของพ่อแม่จะคุยเขี่ยหากินเองเท่านั้น เพราะเด็กเป็นของสังคมทั้งหมดด้วย คุณภาพของเด็กและเยาวชนมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อสังคมทั้งหมด ความเข้มแข็งของชุมชนมีผลต่อทุกคนรอบครัวและเด็กในชุมชน การมีสถาบันการเงินของชุมชนที่จัดการได้ดีเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง จึงมีผลต่อคุณภาพเด็กและเยาวชน และการดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ

โดยสรุป ไม่ว่าจะพูดถึงคุณภาพเด็กและเยาวชน หรือการดูแลผู้สูงอายุต้องคิดถึงการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง จะคิดและทำแบบแยกส่วนเฉพาะเรื่องนั้นเป็นเอกเทศไม่ได้

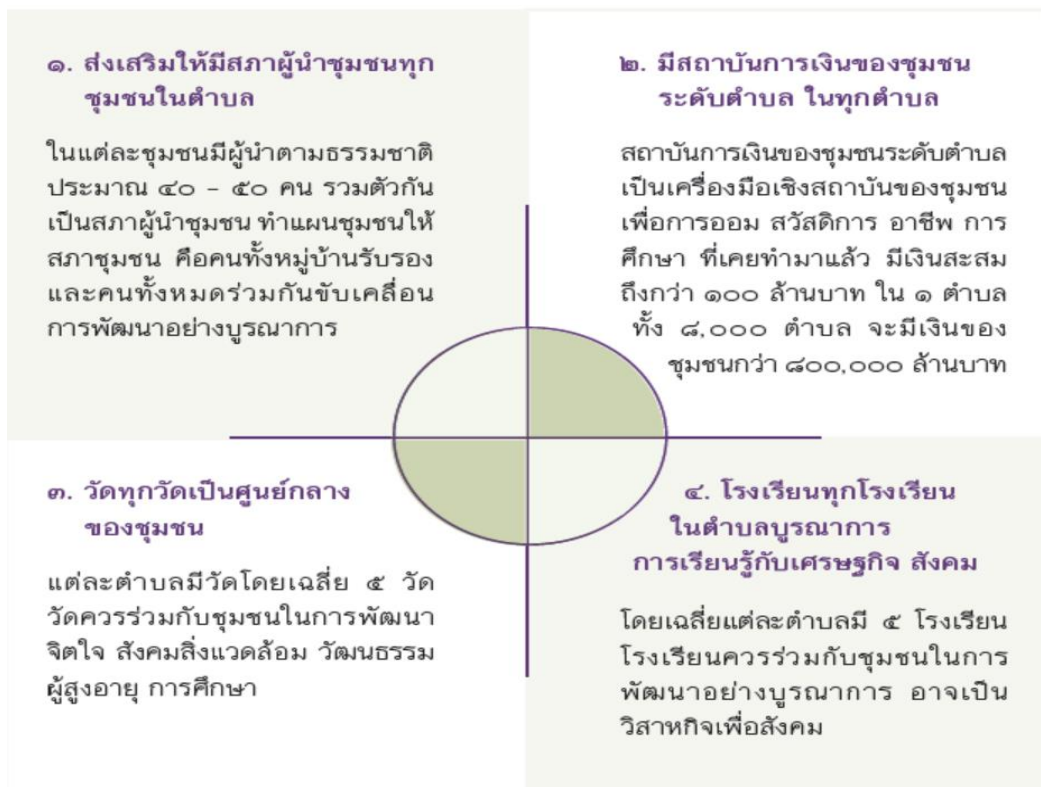
๒.

การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

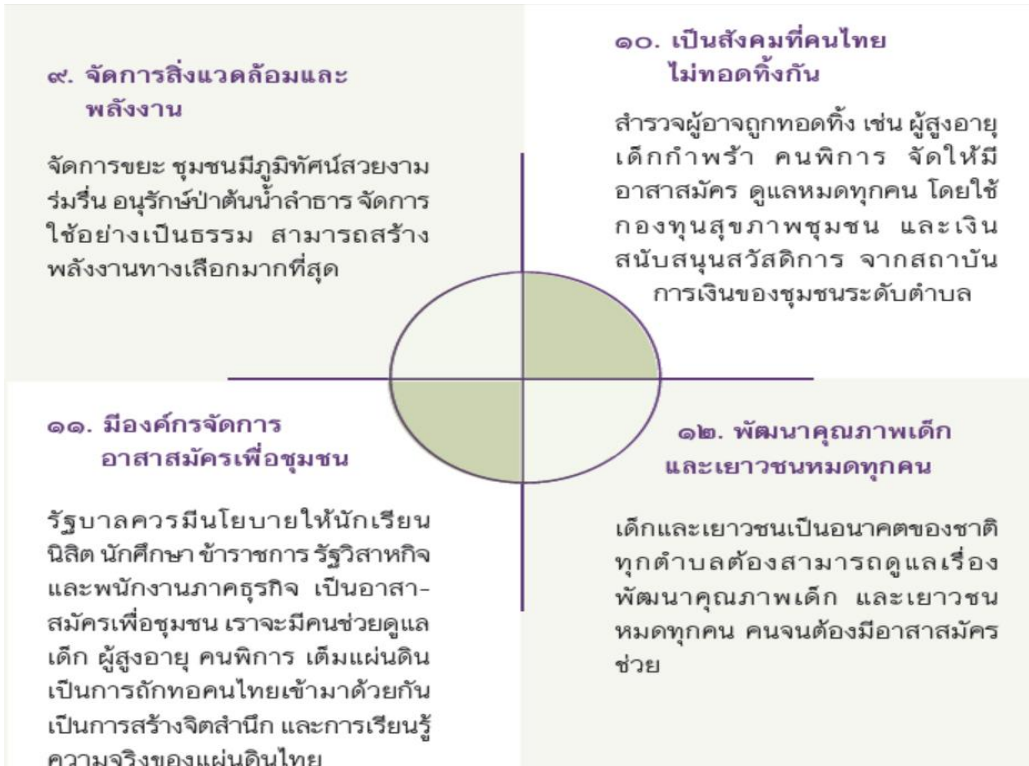
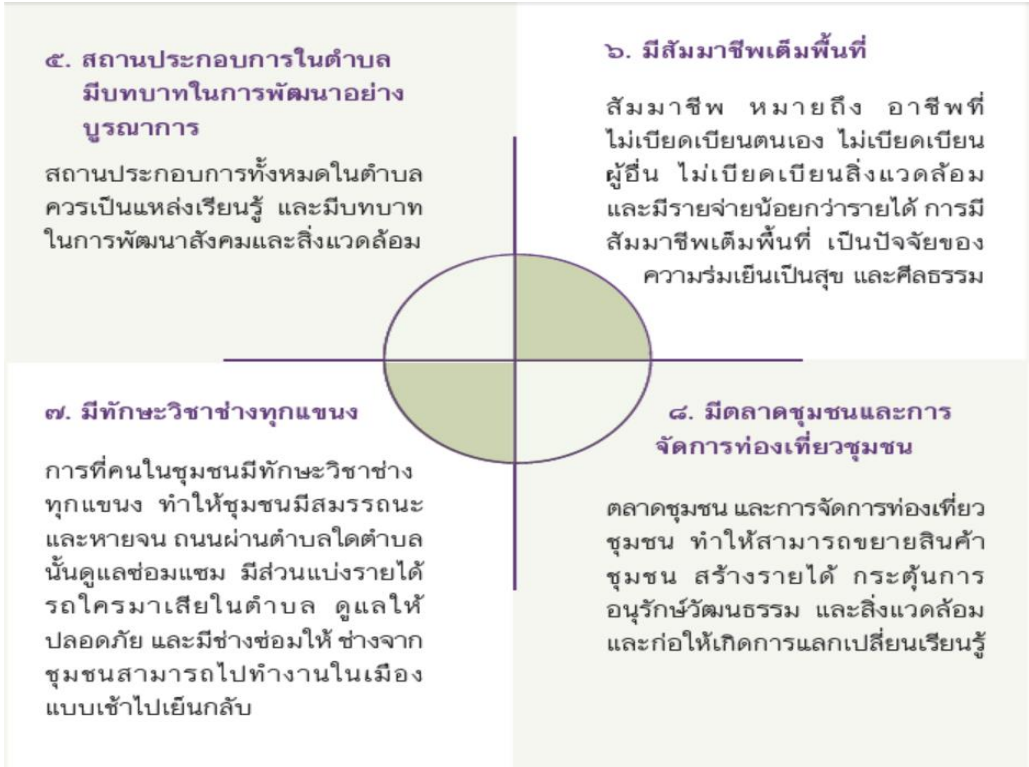
เครื่องมือพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนกับการดูแลผู้สูงอายุทั่วประเทศ

การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง คือเครื่องมือการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนกับการดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วประเทศ เรามีทั้งหมดประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบลและแต่ละตำบลมีประมาณ ๑๐ ชุมชน หรือหมู่บ้าน ทั้งประเทศจึงมีประมาณ ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน ตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนา* เพราะเป็นท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และมีองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) คือ อบต. หรือเทศบาลตำบล รวมทั้งเครื่องมือการพัฒนาอื่นๆ ค่อนข้างครบ ในเอกสาร “ตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย” เสนอเป้าหมายตำบลไว้ ๑๗ ประการ ดังนี้

ตารางที่ ๑ เป้าหมายตำบล

* ดูเอกสาร “ตำบลคือจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย” โดยประเวศ วะสี พิมพ์โดย มูลนิธิสถาบันสุขแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่าถ้าแต่ละตำบลทำได้ครบทั้ง ๑๗ เป้าหมาย จะมีทั้งเครื่องมือและเกิดการ
 พัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้ง เศรษฐกิจ – จิตใจ – สังคม – สิ่งแวดล้อม – วัฒนธรรม – สุขภาพ
 – การศึกษา - ประชาธิปไตย พร้อมกันไป ซึ่งรวมพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนกับการดูแล
 ผู้สูงอายุทั้งหมดในแต่ละตำบลด้วย

มีหน่วยงานต่างๆ มากมายทั้งในส่วนกลางและพื้นที่ ทั้งของรัฐและเอกชนซึ่งสามารถ
 สนับสนุนตำบลในการพัฒนาอย่างบูรณาการได้ทุกตำบล ตามแนวทางที่จะเรียกว่าประชารัฐ
 หรือไม่เรียกก็ได้

๓.

การพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนในตำบล

ผู้ดูแลเด็กเล็กโดยใกล้ชิดคือ

- (๑) พ่อ แม่
- (๒) พี่เลี้ยงเด็กที่บ้าน หรือปู่ย่าตายาย
- (๓) ครูพี่เลี้ยงศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก
- (๔) ครูโรงเรียนอนุบาล
- (๕) อาสาสมัครดูแลเด็ก

ประเด็นคือ

- (๑) ใครจะทำให้ผู้ดูแลเด็กเล็กในตำบลมีความรู้ และทักษะในการดูแลเด็กเล็กที่ถูกต้อง
- (๒) ถ้าพ่อแม่ยากจนเกินไปไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก ควรมีระบบอาสาสมัครดูแล รัฐบาลควรมีนโยบายให้นิสิตนักศึกษาเป็นอาสาสมัครไปทำงานในชุมชน นิสิตนักศึกษาเรียนรู้จากการไปช่วยคนยากจนเลี้ยงลูก หรือดูแลผู้สูงอายุ จะดีกว่าที่ห้องตำราอยู่อย่างเดียว
- (๓) การส่งเสริมการอ่านที่เรียกว่าหนังสือเล่มแรก (Bookstart) เป็นเรื่องที่มีประโยชน์มากในการพัฒนาเด็กและครอบครัว ใครจะทำหน้าที่นี้ในตำบล

ผู้ที่จะเป็นผู้นำในเรื่องคุณภาพของเด็กปฐมวัยในตำบลมีหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น นายกอบต.ปลัดอบต.พัฒนาการตำบล ครูที่โรงเรียน พยาบาลที่รพ.สต. พระที่วัดแต่มีความไม่แน่นอนสูง เพราะทุกฝ่ายที่กล่าวถึงมีงานอื่น และมีความสนใจและมีความทุ่มเทในระดับที่ต่าง ๆ กัน

- (๔) เด็กเล็กต้องการบริการสุขภาพที่ดี ถ้ารพ.สต.สามารถให้บริการที่มีคุณภาพและทั่วถึง ก็ดีไป ถ้าไม่ได้การมีพยาบาลชุมชน ๑ คน ต่อ ๒ หมู่บ้าน และมีผู้ช่วยพยาบาล หมู่บ้านละ ๑ คน ตามที่เสนอไว้ในเอกสาร “ตำบลคือจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ประเทศไทย” จะทำให้การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยทุกคนในตำบลด้วยคุณภาพ อย่างดีเป็นไปได้

เยาวชนในตำบลทุกคนจะมีคุณภาพ ต่อเมื่อมีความร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์กรชุมชน (บวรอ.) การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จะช่วยให้ครอบครัวอบอุ่น โรงเรียนควรจะปฏิรูปการเรียนรู้จากการให้นักเรียนท่องหนังสืออยู่คนเดียว โดยร่วมมือกับ กิจกรรมของชุมชนอย่างบูรณาการองค์กรชุมชน และอบต. ควรส่งเสริมเครือข่ายเยาวชนใน ตำบลให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ โดยเยาวชนคิดเองผู้ใหญ่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิด เครือข่ายระดับตำบล และระหว่างจังหวัดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างหลากหลายและ กว้างขวาง

การดูแลผู้สูงอายุหมดทุกคนในตำบล

ระบบสังคมเศรษฐกิจการเมืองไม่สามารถรองรับผู้สูงอายุทั้งหมดได้ คนหนุ่มสาวในวัยทำงานไม่มีเวลาดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ก่อให้เกิดความกังวลและว้าวุ่นใจมากกว่าทอดทิ้งบิดามารดา ที่พอมีฐานะหน่อยก็จ้างผู้บริบาลมาดูแลที่บ้าน โรงพยาบาลและเนิสซึ่งโฮมมีราคาเกินฐานะคนชั้นกลางระดับล่างและคุณภาพไม่สู้ดี

คำตอบคือการดูแลในชุมชน

หลายตำบลมากขึ้นเรื่อยๆ สามารถดูแลผู้สูงอายุทั้งหมดในชุมชน ชีวิตร่วมในชุมชนมีความอบอุ่นมากกว่าชีวิตโดดเดี่ยวแบบตัวใครตัวมันของสังคมในเมือง เพราะในชุมชนผู้คนมีกิจกรรมต่างๆ อันหลากหลายร่วมกัน วัดหลายแห่งจัดโรงเรียนผู้สูงอายุทำให้ไม่เหงา สำหรับการดูแลสุขภาพ ถ้าผู้สูงอายุต้องไปรับบริการที่โรงพยาบาลที่ยุ่งๆ และห่างไกล จะลำบากมาก และคุณภาพบริการไม่ดีเลย แต่ถ้ามีพยาบาลเยี่ยมบ้านไปดูแลให้ถึงบ้านจะประดุจสวรรค์บนดิน นายกสภการพยาบาล (ดร.ทัศนาศุ บุญทอง) ประกาศว่าพยาบาลจะรับดูแลผู้สูงอายุทั่วประเทศ โดยผลิตผู้ช่วยพยาบาลให้พอเพียงที่จะดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และในชุมชนที่เสนอใน “ตำบลคือจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศไทย” ให้มีพยาบาลชุมชน ๑ คน ต่อ ๒ หมู่บ้าน และมีผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ต่อ ๑ หมู่บ้าน มีความเป็นไปได้ทางบุคลากรและทางการเงิน ซึ่งจะทำให้สามารถดูแลผู้สูงอายุได้หมดทั้งประเทศ

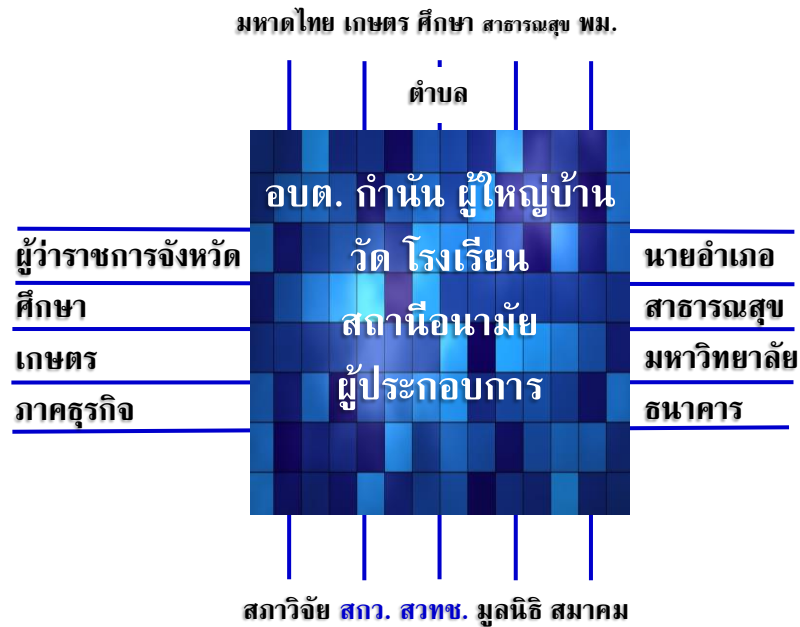
ตำบลที่เข้มแข็งควรทดลองรับผู้สูงอายุในเมือง มาดูแลในชุมชน ถ้าทำได้จะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของทั้งผู้สูงอายุในเมือง และลูกของผู้สูงอายุด้วย

๕.

ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่มีมาก แต่พัฒนาไม่สำเร็จเพราะอะไร

ความพยายามพัฒนาทั่วโลกไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งๆ ที่มีการทุ่มเทความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ เป็นอันมาก เราจะต้องตีประเด็นนี้ให้แตกกว่าเป็นเพราะอะไร

เรามีการทรัพยากรในการพัฒนา ทั้งในชุมชนท้องถิ่น ในพื้นที่ และในส่วนกลางเป็นปริมาณมาก ดังแสดงในรูปข้างล่าง

ในกรอบ คือ ในแต่ละตำบล

แนวนอน คือ หน่วยงานในพื้นที่

แนวตั้ง คือ หน่วยงานในส่วนกลาง

ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเหล่านี้มีปริมาณมหาศาล

แต่ทำไมจึงพัฒนาไม่สำเร็จ

ถ้าเปรียบเทียบกับระบบร่างกายของเราจะทำให้เข้าใจสาเหตุ

ร่างกายของเรามีองค์ประกอบที่หลากหลายสุดประมาณ คือมีเซลล์ต่างๆ เป็นล้านๆ เซลล์ อวัยวะต่างๆ เช่น สมอง หัวใจ ปอด ตับ ไต ฯลฯ องค์ประกอบทั้งหมดนี้บูรณาการกัน เป็นองค์รวม คือชีวิตของเรา ซึ่งมีสุขภาพดีและอายุยืน

ถ้าปอดไปทาง ตับไปทาง หัวใจไปทาง เราก็เป็นคนอยู่อย่างนี้ไม่ได้

การพัฒนาที่ไม่สำเร็จ เพราะองค์ประกอบเพื่อการพัฒนาไม่บูรณาการกัน

ดำรงอยู่อย่างแยกส่วน

โดยเอาหน่วยงานเป็นตัวตั้งบ้าง เอาสังกัดเป็นตัวตั้งบ้าง เอากฎระเบียบเป็นตัวตั้งบ้าง เอาเทคนิคเป็นตัวตั้งบ้าง เอาวิชาชีพเป็นตัวตั้งบ้าง ฯลฯ

เป็นสภาพเหมือนเครื่องหลุดเป็นส่วนๆ จะเร่งเครื่องอย่างไรก็วิ่งไม่ได้

ในสภาพเช่นนี้จึงเห็นว่าทำความพยายามต่างๆ ที่จะพัฒนาจึงไม่ได้ผล เพราะไม่ตรงจุด เช่น การทุ่มเงิน การเพิ่มอำนาจ การปฏิรูปองค์กร การทำแผน การส่งผู้เชี่ยวชาญไปช่วย การวิพากษ์วิจารณ์ การประท้วง

ในเมื่อสิ่งที่ขาดคือการบูรณาการ เครื่องมือที่ต้องการคือเครื่องเชื่อมโยงหรือ **ช่างเชื่อมการพัฒนา** ที่สามารถช่วยเชื่อมทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ และจากส่วนกลาง

๖.

นวัตกรรมบูรณาการที่ตำบล

(หน่วยสัมฤทธิ์ศาสตร์ตำบล)

การพูดถึงการพัฒนาเด็กเล็ก หรือการดูแลผู้สูงอายุแบบลอยตัวอยู่ข้างบนจะไม่ใช่เป็นผลสำเร็จ

ขณะนี้สิ่งสำคัญที่สุดคือการปฏิบัติให้ได้ผลในพื้นที่

และตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย

ในตอนที่ ๕ เราพูดถึงทรัพยากรเพื่อการพัฒนาว่ามีมาก แต่สิ่งที่ขาดคือการบูรณาการทรัพยากรเหล่านั้น และเราก็พูดถึงเรื่องการพัฒนาอย่างบูรณาการกันมานานพอสมควรแล้ว แต่ไม่เกิด เพราะขาดเครื่องมือใหม่ในการพัฒนาอย่างบูรณาการ เครื่องมือเก่าๆ มีมาก แต่ไม่คุ้นเคยกับการคิด และทำอย่างบูรณาการ เพราะชินกับการคิด และทำแบบแยกส่วนมานาน จนเกือบจะเป็นดีเอ็นเอในตัว

เพราะฉะนั้นควรทดลอง นวัตกรรมบูรณาการที่ตำบล

ที่แต่ละตำบลควรจะมีใครสักคนหนึ่งที่ทำหน้าที่บูรณาการ เป็นอิสระ มีความรอบรู้เรื่องราวทุกเรื่องพอสมควร มีความสามารถในการบูรณาการสูง บูรณาการพลังภายในตำบล และจากนอกตำบล ให้บรรลุเป้าหมายตำบลทั้ง ๑๗ ประการดังที่กล่าวในตารางที่ ๑

เนื่องจากหน้าที่นี้เป็นของใหม่จึงอาจเรียกบุคคลผู้นี้ว่าเป็น **นวัตกรรมบูรณาการ** และงานที่เขาทำเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จ งานของเขาจึงเป็นเหมือน **หน่วยสัมฤทธิ์ศาสตร์ตำบล** การทำอะไรให้สำเร็จไม่ใช่ทำเป็นส่วนๆ แต่ต้องเชื่อมโยงปัจจัยของความสำเร็จทั้งหมดเข้าด้วยกัน ระบบงานของรัฐไม่เคยมีงานเชิงสัมฤทธิ์ศาสตร์ งานนี้จึงเป็นของใหม่ ถ้าทำได้สำเร็จระดับตำบล จะเป็นพื้นฐานให้พัฒนางานสัมฤทธิ์ศาสตร์ในระดับอื่นๆ และเรื่องอื่นๆ ต่อไป

ตารางที่ ๒ ตัวอย่างงานการบูรณาการการพัฒนาในตำบลของนวัตกรรมตำบล

๑. ทำกระบวนการให้พลังในตำบลทั้งหมดมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมโดยกระบวนการ AIC หรือกระบวนการในชื่ออื่นใด นวัตกรรมตำบลจึงต้องทำกระบวนการนี้เป็น เมื่อทำแล้วตำบลจะมีพลังสร้างสรรค์มหาศาล
๒. ประสานงานให้อบต.ไปส่งเสริมให้ทุกชุมชนในตำบล มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เกิดองค์กรชุมชนหรือสภาผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นกลไกในการจัดการพัฒนาอย่างบูรณาการในทุกชุมชนของตำบล
๓. ประสานงานให้ ธกส. หรือ พอช. มาช่วยส่งเสริมให้เกิดสถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบล ตัวอย่างของความสำเร็จ สถาบันเช่นนี้อาจมีเงินหมุนเวียนถึง ๑๐๐ กว่าล้านบาท เป็นเครื่องมือเชิงสถาบันของชุมชน ในการออม ในการส่งเสริมอาชีพ การเรียนรู้ และสวัสดิการ
๔. ประสานกำลังทุกฝ่ายให้สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ ในการนี้มหาวิทยาลัยควรเข้ามาส่งเสริมการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนและสร้างมูลค่าเพิ่ม สวทช. ได้ทำการวิจัยนำร่องไว้แล้ว ภาคธุรกิจโดยสภาหอการค้ากำลังส่งเสริมให้ภาคธุรกิจ ๑๐๐,๐๐๐ บริษัท เข้ามาสนับสนุนชุมชนทำนอง ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบล นวัตกรรมตำบลต้องช่วยเชื่อมโยงภาคธุรกิจเข้ามาร่วมพัฒนาเศรษฐกิจของตำบล ซึ่งรวมถึงการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนด้วย
๕. ประสานงานให้มือกรภายนอกเข้ามาช่วยสร้างฝีมือช่างทุกชนิดในชุมชน ถ้าชุมชนมีช่างฝีมือทุกชนิดจะหายจน และควรผลักดันนโยบายว่าต่อไปถนนสายใดผ่านตำบลใด ตำบลนั้นจะรับผิดชอบดูแลซ่อมถนน ซ่อมสะพานให้อยู่ในสภาพดี และมีส่วนแบ่งรายได้ มีใช้รวมศูนย์อยู่ที่องค์กรส่วนกลาง การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ เป็นภารกิจที่สำคัญของประเทศ
๖. ประสานงานให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพลังงานชุมชน เข้ามาส่งเสริมการผลิตพลังงานทางเลือกในตำบล

๗. ในเรื่องพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ประสานงานให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในตำบล ทำการสำรวจว่าผู้ดูแลเด็กเล็กในตำบลเป็นใครบ้าง มีความรู้และทักษะในการดูแลเด็กเล็กหรือไม่ ถ้าไม่มีใครจะเป็นผู้อบรม และต้องมีผู้สอดส่องดูแลว่าเด็กทุกคนในตำบลได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ ถ้าต้องดึงความเชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาช่วย ความเชี่ยวชาญนั้นอยู่ที่ไหน ดังนี้ เป็นต้น
๘. เยาวชนทุกคนตำบล ทั้งนอกโรงเรียน และในโรงเรียน ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ โรงเรียนที่มีอยู่ประมาณ ๕ โรงเรียน ในตำบลไม่ควรจำกัดอยู่กับการท่องหนังสือในโรงเรียน แต่บูรณาการการเรียนรู้นี้ เข้ากับกิจกรรมทางสังคมเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งจะเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้อีกในตัว
๙. ประสานงานให้มีพยาบาลชุมชน ๑ คน ต่อ ๒ หมู่บ้าน โดยกินเงินเดือนจากอบต. ถ้าติดขัดในกฎระเบียบอย่างไรประสานการแก้ไขกับ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น การมีพยาบาลชุมชน ๑ คน ต่อ ๒ หมู่บ้าน และมีผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ต่อ ๑ หมู่บ้าน จะดูแลประชาชนทั้งหมด โดยใกล้ชิดประดุจญาติ ตั้งแต่ครรภ์มารดาจนถึงเชิงตะกอน รูปแบบนี้จะสามารถควบคุมโรคความดันโลหิตสูงสำหรับประชาชนได้หมดทั้งประเทศ ซึ่งจะลดภาระโรค การบริการ และภาระทางเศรษฐกิจของประเทศลงอย่างมหาศาล
๑๐. ประสานงานให้มีการดูแลผู้สูงอายุหมดทุกคนในตำบล โดยมีกิจกรรมร่วมกัน ถ้าป่วยก็มีอาสาสมัครผู้ช่วยพยาบาลและพยาบาลไปดูแลที่บ้าน ชุมชนอาจทดลองรับผู้สูงอายุในเมืองมาดูแลในชุมชน เพราะสังคมเศรษฐกิจเมืองไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุทุกคนได้
๑๑. ประสานงานการพัฒนาอื่นๆ รวมทั้งประสานเชิงนโยบายให้ตำบลมีสมรรถนะในการพัฒนาอย่างบูรณาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่กล่าวมาเป็นบางส่วนของงานบูรณาการของนวัตกรรมตำบล เพื่อให้เห็นคุณค่าของงานนวัตกรรมบูรณาการในตำบล

โดยที่**นวัตกรรมตำบล**ต้องสามารถทำงานได้คล่องตัว ประสานทุกฝ่ายได้ เมื่อเริ่มต้นยังไม่ทราบว่าจะสังกัดหน่วยงานอะไร ควรเริ่มสังกัดโครงการ อาจเรียกว่า**โครงการส่งเสริมตำบลพัฒนาการอย่างบูรณาการ** ทดลองใน ๑ หรือ ๒ จังหวัด

๑ จังหวัดโดยเฉลี่ยมี ๑๐๐ ตำบล ก็ต้องการ**นวัตกรรมตำบล** ๑๐๐ คน หรือจะทดลองไม่ครบทุกตำบลก็ได้

ถ้าเรื่องนี้ได้ผลดี ต่อไปอาจส่งเสริมให้แต่ละจังหวัดมี **มูลนิธิเพื่อจังหวัด...** เช่น มูลนิธิเพื่อจังหวัดกาญจนบุรี มูลนิธิเพื่อจังหวัดสุพรรณบุรี ฯลฯ โดยชาวจังหวัดนั้นๆ รวมตัวกันก่อตั้งมูลนิธิเพื่อจังหวัดของตัวเอง เป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาอย่างบูรณาการครบทุกตำบลในจังหวัด แต่ละจังหวัดจะมี**นวัตกรรมตำบล**ประมาณ ๑๐๐ คน ทั้งประเทศมีตำบลประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบล ก็จะมี**นวัตกรรมตำบล**ประมาณ ๘,๐๐๐ คน และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติทั่วประเทศ

งาน**นวัตกรรมบูรณาการ**ในตำบลนี้ เมื่อดำเนินไปนานพอสมควรจะสร้าง **วัฒนธรรมบูรณาการ** ขึ้น โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายคิดและทำอย่างบูรณาการ เมื่อนั้นประเทศก็มีพลังบูรณาการสูง ที่จะสร้างบูรณาการและคุณภาพให้ประเทศไทย

การมี**นวัตกรรมตำบล** ๘,๐๐๐ คน ทั่วประเทศเป็นการลงทุนไม่มากเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น งาน**นวัตกรรมบูรณาการ**ที่ตำบลนี้จะ**เป็นฐานสร้างคน**ที่มีความสามารถสูงอย่างต่อเนื่อง ไปทำงาน**สัมฤทธิ์ศาสตร์**ให้เกิดขึ้นในระดับและประเภทต่างๆ ทั่วประเทศ

ขณะนี้เรามีองค์กรต่างๆ ทั้งทางราชการ องค์กรของรัฐที่เป็นองค์กรอิสระ องค์กรภาคธุรกิจ และองค์กรภาคประชาสังคม ที่น่าจะอยู่ในฐานะที่จะทดลองรูปแบบ**นวัตกรรมบูรณาการ**ในระดับตำบล ซึ่งเป็น**จุดยุทธศาสตร์**ของการพัฒนาประเทศ